

Oponentský posudek na diplomovou práci

Bc. Karolína Dorážková

Architektura a sepulkrální památky historických pohřebišť v jihovýchodní části východních Čech

Ústav historických věd FF UPCE, 2022

Zpracoval: Mgr. Bohdan Šeda

Předložená diplomová práce se podle charakteristiky autorky v úvodu zabývá zmapováním umělecko-historicky hodnotných sepulkrálních památek pohřebišť nacházejících se na území bývalých okresů Chrudim a Německý Brod včetně vytvoření katalogu vybraných umělecko-historicky hodnotných sepulkrálních památek a s časovým vymezením lety 1850 a 1939.

Práce je prezentována na 110 stranách a je doplněna obrazovou přílohou obsahující 42 fotografií zkoumaných budov.

Kromě úvodní části je práce rozdělena na čtyři hlavní části nazvané 1. Stručné dějiny smrti a pohřbívání, 2. Historický a kulturní vývoj oblasti, 3. Hřbitovy a sepulkrální památky na Chrudimsku 3. Hřbitovy a sepulkrální památky na Německobrodsku a je zakončena shrnujícím sedmistránkovým závěrem.

Poněkud problematické je územní vymezení zkoumaného území, které je definováno bývalými politickými okresy. Logičtější by zde bylo patrně použití stávajícího správního členění na okresy. a to i vzhledem k zmenšení rozsahu zkoumaného území a následné eliminaci značné výběrovosti katalogu. V úvodních kapitolách také není definována metoda výběru jednotlivých lokalit, ale především velmi selektivního výběru katalogově zpracovaných náhrobků a hrobek. Opomenut tak zůstává pás území v okolí Krucemburku oddělující obě zkoumaná území.

První kapitola je velmi obecná založená na excerpce několika málo titulů. Pokus shrnout rozsáhlou problematiku dějin smrti na pouhé straně a půl se ukazuje jeho nerealizovatelný a vzhledem k časovému vymezení práce do 19.- 20. století také jako do jisté míry zbytečný. Pouhé dva odstavce věnované sledovanému období navíc obsahuje logicky pochybné až protimluvné formulace např: „V 19. století dochází především v důsledku válek k tomu, že strach z vlastní smrti se rozplynul a dočasně ustupuje do pozadí a lidé ji vnímají jako krásný a očekávaný okamžik, který je oslavován. Tento model se ovšem v následujícím století opět zcela změnil. První polovina 20. století s sebou přinesla dvě světové války. Nejspíše právě tato skutečnost přispěla k tomu, že se otázka smrti stává na nějaký čas tabu.“ (str. 12). Totéž platí o podobně stručné kapitole věnované pohřbívání, kde by přitom bylo lze očekávat hlubší vhled do problematiky vlny zakládání nových hřbitovů mimo intravilány obcí, nebo snahu po zachycení zrodu a vývoje moderních typů náhrobku a hrobky.

Také kapitola věnovaná vývoji zkoumaného území je pojata velmi obecně s minimálním vztahem k vlastnímu tématu práce

Nejrozsáhlejší a také nejsilnější částí práce je obsáhlý výběrový katalog, který jasně dokládá, že je práce založena na rozsáhlém vlastním terénním výzkumu autorky a prospekci několika desítek hřbitovních areálů.

Sympatická se úvodní stručná charakteristika umístění a podoby hřbitovního areálu a velmi stručný nástin jeho historie. Bohužel bez jasnějšího typologického rozdělení například na historické hřbitovy v areálu kostela a občanské hřbitovy založené ve zkoumaném období. Bylo by také žádoucí rozšíření o základní systematizovaný kvalitativní a kvantitativní přehled rozsahu a kvality charakteristiku duchovnosti sepulkrálních památek ze zkoumaného období v každé lokalitě. Následně je totiž v katalogu podrobněji rozebrán pouze malý počet vybraných náhrobků a hrobek a celkový přehled o rozsahu a kvalitě souboru v lokalitě zcela chybí. Například v případě hřbitova u sv. Kříže v Chrudimi s několika desítkami kvalitních náhrobků působí nahodilý (?) výběr sedmi příkladů poněkud nedostatečně.

Katalogová hesla jsou zpracována vcelku kvalitně. Autorka prokazuje dostatečnou schopnost rozboru a popisu uměleckého díla, včetně použití odborné terminologie a slohového zařazení. Ve struktuře popisu by bylo asi vhodnější postupovat od celku k detailu, tedy od celkové kompozice k epigrafickému přepisu. V textu se objevuje nemalý počet faktických nepřesností, nebo formulačních neobratností namátkou: Kostel sv. Kříže v Chrudimi není neogotický ale gotický s mladšími úpravami (str. 35). Zavádějící je také označování neorenesančních edikulových hrobek z 2. pol.19. století jako klasicistních, např. s. 27, s. 37, s. 51, záměna kladí-architráv s.41., označení stylově nevýrazné hrobky v Kočí jako secesní s. 46, terminologická záměna sloupy-pilíře s. 48, poněkud úsměvně působí také opakující se formulace „vstup do hrobu“ u jednoduchých šachtových hrobek (např. s.51). atd. atp.

Velkou nevýhodou katalogu je odtržení katalogových hesel dokumentačních fotografií, které jsou umístěny v samostatné příloze, což výrazně ztěžuje další využitelnost práce. Zmatečně působí také nejasný způsob řazení hesel v jednotlivých lokalitách, kde není použit ani abecední, ani chronologický klíč, který by asi byl nejvhodnější.

Otázky vzbuzuje také zařazení některých katalogových položek se spornou uměleckou hodnotou (např. Hrob Ivana Reinera s. 42, Hrob rodiny Šotolovy s. 57, a řada dalších), podobně jako metodicky nezdůvodněné zařazení hrobů významnějších osobností zcela bez umělecké hodnoty (Dolfíček Stránský s. 91)

V závěru autorka konstatuje značnou výběrovost katalogu opět bez jasnějšího metodického zdůvodnění. Dále poměrně výstižně shrnuje výsledky práce. Mezi zajímavá zjištění patří kvalitativní i kvantitativní rozdíl mezi regionálními centry Chrudimí a Havlíčkovým Brodem, hovořící ve prospěch Chrudimi. Tento fenomén by si zasloužil hlubšího prozkoumání. Předpokladatelná je přímá úměra mezi velikostí sídla a frekvencí kvalitních realizací. Stručně, ale výstižně jsou shrnuty i poznatky o místních kamenosochařských dílnách, které by si také zasloužily podrobnějšího zpracování.

Obrazová příloha je tvořena vlastními poměrně kvalitními fotografiemi autorky, které dokládají vlastní obsáhlý terénní výzkum zkoumaných artefaktů. Bohužel přehlednost a vypovídací hodnota přílohy je výrazně snížena oddělením obrazového materiálu od příslušných katalogových hesel a dále zcela nedodatečnými popisky zahrnujícími pouze lokalitu, bez identifikace konkrétního náhrobku, či případně datace. Přitom v seznamu obrazové přílohy jsou rozsáhlejší popisky zpracovány. Obrazová příloha tak posiluje dojem nahodilého výběru bez možnosti srovnání. Zcela byla rezignováno na využití a prezentaci historických mapových a plánových podkladů, které přitom zadání práce předpokládá.

Vítanou součástí závěrečné kapitoly, respektive obrazové přílohy, u katalogových prací téměř samozřejmou, by měla být mapka lokalit, a dále srovnávací přehledná tabulka jednotlivých katalogových hesel. Tyto přílohy by výrazně usnadnily orientaci v práci a srovnání jednotlivých realizací. Absence těchto obrazových příloh výrazně snižuje přínosy a další využitelnost předložené práce.

Předložená práce ne zcela využila nabízený potenciál velmi zajímavého tématu, přesto splnila požadavky kladené na diplomové práce, a proto ji **doporučuji k obhajobě** a pro její hodnocení navrhuji **C - D** podle kvality obhajoby.